

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 2 april 1894, kl. 6 e. m.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Konungen angående utredning rörande den kommunala rösträtten.

I tre inom Andra Kammaren väckta och till utskottet hänvisade motioner har föreslagits:

af herr *A. G. Ericsson* i Väsby (motionen n:o 140): att »Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen, så fort sig göra låter, af en statistisk redogörelse för den kommunala rösträtten efter hufvudsakligen samma plan, som följdes vid utarbetandet af den kommunala rösträttsstatistiken för år 1871»;

af herr *O. H. Ström* (motionen n:o 99): »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes fortast möjligt låta utarbeta en statistisk utredning af de kommunala rösträttsförhållandena på landsbygden»;

af herr *D. Persson* i Tällberg (motionen n:o 144): att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t vid den i Kongl. Maj:ts berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista riksdagens sammanträde sig tilldragit omnämnda utredningen rörande den kommunala rösträtten tacktes taga i öfvervägande, huru den kommunala rösträtten på landet skulle verka enligt de i motionen föreslagna grunder, »att nemligen kommunens hela fyrktal fördelas lika på alla inom kommunen röstberättigade och qvoten lägges till det antal fyrkar, en hvar efter bevilning är påförd, på sätt som i motiveringen närmare angifves».

Den förstnämnde motionären, herr A. G. Ericsson i Väsby, anför såsom motiv för sin framställning att, då nu tjugutre år eller nära ett fjerdedels århundrade förflutit från den tidpunkt, hvars rösträttsförhållanden redovisas i statistiska centralbyråns berättelse rörande den kommunala rösträtten år 1871, det synes vara antagligt, att denna berättelse ej numera kan lemna en säker ledning för bedömande af förslag till en kommunal rösträttsreform. De ekonomiska förhållandena hafva under denna långa tidrymd undergått synnerligen betydande förändringar i ett mycket stort antal af rikets kommuner. Särskildt hvad landsbygden angår, torde den industriella utvecklingen hafva medfört stora rubbningar i den för några och tjugu år sedan iakttagna proportionen mellan det på olika beskattningsföremål fallande fyrktal. Detta kan med hög grad af sannolikhet slutas af den för ett par årtionden sedan näppeligen anade utveckling, som jernvägskommunikationerna nått. Härtill kommer derjemte inverkan på rösträttsförhållandena af de genomförda förändringarna i beskattningsväsendet. Då en »utredning» af den kommunala rösträttsfrågan, grundad på de gamla statistiska uppgifterna, ej lärer kunna erbjuda den säkra vägledning, ärendets stora vikt gör önskvärd, vill det därför synas vara af omständigheterna påkalladt och gagneligt för lösningen af en fråga, som i så hög grad lagt beslag på Riksdagens uppmärksamhet och tid, om *den statistiska grundvalen* för reformförslagen blefve reviderad.

Den andre motionären, herr O. H. Ström, stöder sin framställning på en liknande motivering. Bland de invändningar, som af motståndarne till en begränsning af den kommunala rösträtten på landet blifvit framhållna, har äfven det obestriddiga sakförhållandet åberopats, att inga färskare statistiska uppgifter föreligga än de, som innehållas i statistiska centralbyråns berättelse för år 1871. Detta måste också betraktas såsom ett mycket beklagligt förhållande, ej minst ur deras synpunkt, som intressera sig för en snar och nöjaktig lösning af den viktiga frågan. Det är mer än antagligt, att under de 23 år, som förflutit sedan 1871, i följd af industriens fortsatta utbredning på landsbygden och i all synsynnerhet genom bolagens jordförvärf i Dalarne och de norrländska länen, den kommunala »sjelfstyrelsen» blifvit ännu mera kringskuren. Det kan sålunda förutses att en utredning af ifrågavarande förhållanden skulle komma att än ytterligare ådagalägga nödvändigheten af att någon-ting snart göres för att reducera förmögenhetsväldet inom landskommunerna.

Den tredje motionären, herr D. Persson i Tällberg, framhåller att — i synnerhet sedan Kongl. Maj:t beslutat en utredning af frågan om

den kommunala rösträtten — denna reformfråga står bland de främsta på dagordningen, och att de, som nu icke anse, att något bör göras, för visso torde vara lätt räknade. Men huru *långt* man bör gå i begränsning, derom äro meningarne delade. Då emellertid, i fråga om den kommunala rösträtten å landet, förslagen om de lägsta röstetalens begränsning till $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal icke ledt till något resultat, har motionären tänkt, att ett annat sätt för frågans lösning förtjänade att skärskådas. Närmast till hands och enklast i praktiken vore att äfven för *kommunala* ärenden stadga röstning efter *hufvudtal* för alla, som ega rösträtt i kommunala ärenden, men för den, som är van vid våra kommunala förhållanden, synes denna grundsats för visso allt för långt gående. Det ligger ock en viss grad af sanning i nu gällande kommunala rösträttsgrundsats, att vid beslut om utgifter den bör hafva mera att säga, som skall utgöra en större del af utgiften. Men dermed kan dock ingalunda försvaras, att de förmögnare uteslutande skola bestämma icke allenast sina egna utskylder, utan äfven den mindre bemedlades, och derjemte bör icke förgätas, att der såsom hos oss kommunalskatten i allmänhet utgår efter en hvars förmögenhet, det är minst lika och i många fall *mera* känbart för den mindre bemedlade att utgöra i kommunalskatt till exempel 5 procent af sin årsinkomst än för den förmögnare. Äfven från denna synpunkt kommer man till den slutsatsen, att den nu obegränsade bevillningsrösträtten är orättfärdig. Man skulle åtminstone kunna slå in på en moderat medelväg, så att den personella och bevillningsrösträtten finge hvardera lika mycket erkännande. Detta mål vill motionären vinna genom ett förslag, att hvarje röstberättigad i en landskommun skall förutom sina bevillningsröster erhålla ett antal personella röster = den siffra som erhålles genom division af kommunens hela röstetal med antalet röstberättigade inom kommunen. Huru detta förslag skulle komma att te sig i praktiken, bör emellertid närmare utrönas i samband med den statistiska utredningen rörande den kommunala rösträtten.

Innan utskottet gått till den närmare pröfningen af nu ifrågavarande motioner, har utskottet ansett sig böra förskaffa sig en öfverblick öfver de olika åsikter rörande behovet af och lämpligaste sättet för den kommunala rösträttens begränsning, hvilka allt sedan våra kommunal-

lagars tillkomst tagit sig uttryck i motioner, utskottsutlåtanden och den ena eller andra kammarens beslut. Utskottet har i detta afseende inhemtat följande i fråga om:

1:o. Den kommunala rösträtten å landet.

De sista ståndsriksdagarne.

Redan vid den riksdag, 1859—60 års riksdag, som hade att yttra sig rörande det af komiterade afgifna betänkande och förslag angående kommunalstyrelser, föreslog allmänna besvärs- och ekonomiutskottet den begränsning af den kommunala rösträtten å landet, att »dock må ej för annat än jord af någon röstas för mer än en tjugondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden». Detta förslag om ett relativt röstmaximum lyckades endast tillvinna sig ett stånds, bondeståndets, bifall. Borgareståndet uttalade sig för ett absolut röstmaximum af 600 röster. De båda öfriga stånden, och följaktligen äfven Riksdagen, uttalade sig deremot icke för något slags maximum.

Vid de två återstående ståndsriksdagarna väcktes motioner, vid 1862—63 års riksdag af herr Johan Gust. Odelberg från Vestmanlands län (Bd. n:o 86) och vid 1865—66 års riksdag af herr Anders Persson från Kristianstads län (Bd. n:o 111), afseende rösträttens begränsning till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, utan särskildt undantag för jord. En annan motionär, herr Rob. Fredr. Gross från Kalmar län (Bd. n:o 217) föreslog vid 1862—63 års riksdag en glidande skala af följande utseende: för till och med 5 riksdalers bevillning enligt 2 art. 1 röst, deröfver till och med 15 riksdalers bevillning 2 röster, deröfver till och med 50 riksdalers bevillning 3 röster, deröfver till och med 100 riksdalers bevillning 4 röster, deröfver för högre bevillning 5 röster såsom absolut maximum. Allmänna besvärs- och ekonomiutskottet vid 1862—63 års riksdag tillstyrkte den föreslagna begränsningen till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, och häri instämde äfven bondeståndet utan diskussion. Men genom ridderskapet och adelns samt preteståndets afslag — borgareståndet hade beslutat återremiss — förföll frågan. Vid den följande riksdagen afstyrkte allmänna besvärs- och ekonomiutskottet, under hänvisning till det nyligen fattade beslutet i representationsfrågan, hvarje förslag till ändringar i kommunallagarne, som kunde anses medföra en rubbning i grundvalen för den nya representationsformen. Under denna kategori föll äfven motionen om den kommunala

rösträttens begränsning på landet till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, och denna motion vardt också, i enlighet med utskottets hemställan, af Riksdagen afslagen.

Den första treårsperioden under det nya riksdagsskicket var särdeles rik på förslag till en kommunal rösträttsreform. Och förslagen voro ganska långtgående. Förutom att herr Anders Persson från Kristianstads län år 1867 förnyade sin motion från 1865—66 års riksdag om den kommunala rösträttens begränsning till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal (A. K. n:o 165), påyrkade vid 1867 års riksdag två motionärer, herrar Wilh. Nilsson och D. Olausson, i hvar sin motion (A. K. n:o 93 och 168) lika rösträtt för alla röstegande, och en annan motionär herr C. J. Svensén (A. K. n:o 146) ett absolut röstmaximum af 40 röster. Herr Wilh. Nilsson föreslog alternativt ett absolut röstmaximum af högst 5 röster, och herr D. Olausson en glidande skala med ett absolut maximum af 3 röster.

Vid 1868 års riksdag förekom ingen motion om rösträttens begränsning till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal. Men deremot påyrkade en motionär, herr Magnus Svensson från Skaraborgs län (A. K. n:o 144), en begränsning till $\frac{1}{3}$ af kommunens hela röstetal, en annan motionär herr J. J. Magnell (A. K. n:o 57) en begränsning till $\frac{1}{20}$ och en tredje motionär herr Harald Ericsson (A. K. n:o 66) en begränsning till $\frac{1}{100}$ af kommunens hela röstetal. Icke mindre än sex motionärer föreslogo vid denna riksdag i olika motioner omröstning efter hufvudtal. Tre af dem, herrar D. Danielsson från Jönköpings län (A. K. n:o 100), D. Olausson (A. K. n:o 172) och Wilh. Nilsson (A. K. n:o 61), föreslogo röstberäkning efter hufvudtal för alla röstegande och vid alla ärenden, hvaremot de tre andra, herrar Anders Persson från Kristianstads län (A. K. n:o 192), P. U. Ljuslin från Vesternorrlands län (A. K. n:o 65) och Pehr Johnsson från Malmöhus län (A. K. n:o 83), föreslogo röstberäkning efter hufvudtal endast vid val. Herr Anders Persson föreslog vid uttaxerings- och anslagsfrågor en tregradig skala slutande med ett absolut röstmaximum af 3 röster, och herr Pehr Johnsson föreslog, att i alla andra ärenden än val röstberäkningen skulle ske efter en tregradig skala.

För öfrigt förekom vid denna riksdag en af herr John Ericson väckt motion (A. K. n:o 17), afseende en revision af kommunallagarne i allmänhet och särskildt af bestämmelserna om röstberäkning.

Vid 1869 års riksdag väckte herr Jöns Rundbäck motion (A. K. n:o 145) om den kommunala rösträttens begränsning till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal. Röstberäkning efter hufvudtal för alla röstegande

påyrkades i motioner af herr D. Danielsson (A. K. n:o 170) vid alla tillfällen, af herr L. J. Hierta (A. K. n:o 160) vid val samt af herr Wilh. Nilsson (A. K. n:o 221), med hvilken sex af Andra Kammarens ledamöter instämt, »åtminstone då fråga är om val till kommunala befattningar». Herrar Daniel Isaksson och J. J. Magnell föreslog i en gemensam motion (A. K. n:o 276) ett relativt röstmaximum = 10 gånger jemna qvoten, om hela den kommunen påförda bevillningen efter 2 art. divideras med antalet röstberättigade. Till sist föreslog herr Anders Persson från Kristianstads län (A. K. n:o 246) vid denna riksdag en 10-gradig skala med 10 röster, för öfver 90 fyrkar, såsom absolut röstmaximum.

Lagutskottet, som under treårsperiodens första riksdag afstyrkte all begränsning af den kommunala rösträtten å landet, uttalade sig vid 1868 och 1869 års riksdagar för en begränsning till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal.

Riksdagens Första Kammare afslog vid treårsperiodens samtliga riksdagar hvarje förslag om begränsning af den kommunala rösträtten å landet. Andra Kammaren deremot antog vid 1867 års riksdag en af herr S. Ribbing vid lagutskottets betänkande fogad reservation rörande bolagens rösträtt (hvarom mera nedan) och beslöt vid 1868 och 1869 års riksdagar i enlighet med lagutskottets förslag en begränsning till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal.

Andra treårsperioden. Vid 1870 års riksdag förelågo två motioner, af herr Jöns Rundbäck (A. K. n:o 87) och herr C. E. Hjelm (A. K. n:o 133), om ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal. Den förre motionären föreslog tillika ett absolut röstmaximum af 880 röster, och den senare ville vid val och andra frågor än utgiftsfrågor hafva lika rösträtt för alla röstegande. För en begränsning till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal uppträdde herr Sven Nilsson i Efveröd såsom motionär (A. K. n:o 19). Herr Per Nilsson från Kristianstads län (A. K. n:o 248) påyrkade lika rösträtt för alla röstegande, »åtminstone då fråga är om val till kommunala befattningar». Till sist förekom en motion af herr Rich. Ehrenborg (A. K. n:o 2), åsyftande en allmän revision genom regeringens försorg af kommunallagarnes bestämmelser och särskildt af bestämmelserna om rösträtten.

Vid 1871 års riksdag framställde herrar Jöns Rundbäck, Sven Nilsson i Efveröd och Per Nilsson från Kristianstads län i nya motioner (A. K. n:is 67, 13 och 142) samma yrkanden, som de framställt vid 1870 års riksdag.

Vid 1872 års riksdag förekom ingen motion om rösträttens be-

gränsning till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal. Deremot påyrkade två motionärer, herrar Sven Nilsson i Efveröd (A. K. n:o 17) och C. E. Hjelm (A. K. n:o 184) dels en begränsning till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal, dels tillika ett absolut röstmaximum af 480 röster. Herr Per Jonsson från Vesterbottens län (A. K. n:o 15) föreslog $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal såsom relativt samt 600 röster såsom absolut röstmaximum »vid frågor om uppdebitering af kommunalutskylder» samt lika rösträtt för alla röstegande »vid allmänna val». »Lika rösträtt vid val till kommunala befattningar» påyrkades äfven af herr Per Nilsson från Kristianstads län (A. K. n:o 40).

Vid denna riksdag väcktes en motion, som icke blef utan påföljd, nemligen herr Anders Perssons motion (A. K. n:o 204) om en statistisk utredning rörande den kommunala rösträtten.

Lagutskottet tillstyrkte vid 1870 års riksdag en begränsning af rösträtten till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal. Vid 1871 års riksdag söker man fåfängt efter lagutskottets mening, och uttalande i den kommunala rösträttsfrågan: något betänkande rörande det årets motioner inkom aldrig från utskottet till kamrarne. Vid 1872 års riksdag uttalade sig lagutskottet återigen för en begränsning till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, men med det betydande undantaget att begränsningen ej skulle gälla rösträtt för jordbruksfastighet.

Riksdagens Första Kammare afslog lagutskottets förslag vid såväl 1870 som 1872 års riksdag. Andra Kammaren visade vid 1870 års riksdag ganska stor benägenhet för en bestämmelse om lika rösträtt vid val och återremitterade utskottsbetänkandet i sådant syfte. Vid 1872 års riksdag blef Andra Kammarens beslut deremot detsamma som Första Kammarens, afslag å den af lagutskottet föreslagna begränsningen.

Vid sistnämnda riksdag enades emellertid Riksdagens båda kamrar, efter förberedande behandling i respektive tillfälliga utskott om att besluta en skrifvelse till regeringen, med begäran om en statistisk utredning rörande den kommunala rösträtten.

Tredje treårsperioden var icke så rik på kommunala rösträttsmotioner som de båda föregående. Man väntade till en början på den af Riksdagen begärda utredningen, och när denna förelåg färdig, framkallade den visserligen motioner i såväl ny som gammal form, men den forna reformifvern syntes vara borta.

Vid 1873 års riksdag förnyade herrar C. E. Hjelm (A. K. n:o 63) och Sven Nilsson i Efveröd (A. K. n:o 139) sina motioner om ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal och tillika ett absolut

röstmaximum af 480 röster. Herr P. Hübinette (A. K. n:o 54) framkom dessutom med ett nytt yrkande, nemligen af en begränsning till $\frac{1}{30}$ af kommunens hela röstetal.

Vid 1874 års riksdag framställde herrar C. E. Hjelm och P. Hübinette i nya motioner (A. K. n:is 172 och 116) enahanda yrkanden, som de framställt vid 1873 års riksdag. Herr Per Nilsson från Kristianstads län (A. K. n:o 174) påyrkade, med instämmande af ännu en ledamot af Andra Kammaren, lika rösträtt för alla röstegande.

Vid 1875 års riksdag visade sig verkningarna af den statistiska utredningen. Förutom att herr P. Hübinette för tredje gången väckte sin motion (A. K. n:o 42) om den kommunala rösträttens begränsning till $\frac{1}{30}$ af kommunens hela röstetal, väcktes två märkliga motioner om införande af glidande skalor, nemligen af herr Anders Persson i Mörarp (A. K. n:o 73) och herr Isaac Asklöf (A. K. n:o 7). Den förstnämnde motionären, med hvilken nio af Andra Kammarens ledamöter instämde, föreslog en skala af följande utseende:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal, enligt nedanstående röstskala:

1 fyrk	1 röst
2 fyrkar	2 röster
o. s. v. en röst för hvarje fyrk till och med 10;	
från 10 till och med 15 fyrkar	11 »
» 15 » 20 »	12 »
o. s. v. en röst för hvarje 5:te fyrk till och med 100;	
100 fyrkar	28 »
från 100 till och med 110 fyrkar	29 »
» 110 » 120 »	30 »
o. s. v. en röst för hvarje 10:de fyrk till och med 1,000;	
1,000 fyrkar	118 röster
från 1,000 till och med 1,100 fyrkar	119 »
» 1,100 » 1,200 »	120 »
o. s. v. en röst för hvarje 100:de fyrk.»	

Herr Asklöf återigen föreslog följande skala:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal efter följande grund:

från och med	1 till	100 fyrkar beräknas	1 röst för hvarje fyrk
»	100 »	125 »	100 röster

från och med	125	till	150	fyrkar	beräknas	110	röster.
»	150	»	200	»	»	125	»
»	200	»	300	»	»	150	»
»	300	»	400	»	»	175	»
»	400	»	500	»	»	200	»
»	500	»	600	»	»	225	»
»	600	»	700	»	»	250	»
»	700	»	850	»	»	275	»
»	850	»	1000	»	»	300	»
»	1000	»	1200	»	»	325	»
»	1200	»	1500	»	»	350	»
»	1500	»	2000	»	»	375	»
samt från och med	2000	fyrkar	och deröfver	400	»		

Lagutskottet afstyrkte under periodens två första år alla de väckta motionerna, år 1873 under hänvisning till den pågående statistiska utredningen och år 1874 under framhållande af behovet att närmare skärskåda det Riksdagen delgifna siffermaterialet. Vid 1875 års riksdag tillstyrkte lagutskottet en begränsning af den kommunala rösträtten å landet till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal äfvensom antagandet af *ett absolut röstmaximum af 1,000 röster*.

Riksdagens Första Kammare följde lagutskottet vid 1873 och 1874 års riksdagar, då utskottet afstyrkte alla kommunala rösträttsmotioner, men skilde sig från utskottet 1875 och afslog då dess hemställan. Andra Kammaren följde deremot utskottet vid alla tre riksdagarna, och uttalade sig alltså 1874 för ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal och ett absolut röstmaximum af 1,000 röster.

Fjerde treårsperioden. Vid 1876 års riksdag framkommo de gamla yrkandena på en begränsning af den kommunala rösträtten till $\frac{1}{10}$ och $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal ånyo i motionsform. Det förra yrkandet framställdes i motioner af herrar P. Hübinette (A. K. n:o 12) och Per Nilsson (A. K. n:r 41), det senare i motion af herr C. E. Hjelm (A. K. n:o 125). De båda förstnämnda motionärerna, hvilkas motioner slutade med ordagrant lika yrkande, föreslogo dessutom ett absolut maximum af 1,000 röster, hvaremot den tredje motionären herr C. E. Hjelm återupptagit sitt gamla yrkande på ett absolut maximum af 480 röster. Till sist hade herr C. J. Svensén (A. K. n:o 84), med instämmande af en annan ledamot af Andra Kammaren, väckt motion om en glidande skala, så beskaffad »att för röstegande inom kommunen röstvärdet må beräknas efter den siffra som, multiplicerad med sig själf, angifver det

honom åsatta fyrktal», d. v. s. hvars och ens rösträtt skulle ungefär bli = kvadratroten af hans fyrktal.

Vid 1877 års riksdag förelågo inga motioner om rösträttens begränsning till $\frac{1}{20}$ eller $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal. Deremot framkom en motion, af herr Samuel Johnsson (A. K. n:o 8), om en mindre begränsning: till $\frac{1}{3}$ af kommunens hela röstetal. En annan motionär, herr P. Hübinette (A. K. n:o 58), påyrkade lika rösträtt för alla röstegande vid val, *utom landstingsmänna- och elektorval*.

Slutligen föreslog herr Isaac Asklöf (A. K. n:o 14) en anhållan hos regeringen om ett »förslag till ny grund för rösträttens utöfning, med fästadt afseende på en rättmätig och efter författningens anda lämpad bestämmelse af röstvärdet».

Vid 1878 års riksdag inskränkte sig rösträttsmotionerna till att herrar C. E. Hjelm (A. K. n:o 114) och C. J. Svensén (A. K. n:o 151) förnyade sina respektive yrkanden från 1876 års riksdag.

Lagutskottet uttalade sig vid treårsperiodens samtliga riksdagar för en begränsning af den kommunala rösträtten å landet, men hvarje gång för en olika omfattande begränsning. År 1876 föreslog utskottet ett relativt maximum af $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, men tillika den begränsningen, att ingen må »för det fyrktal, som öfverstiger ett tusen, utöfva rösträtt med mera än en röst för hvar tionde fyrk». År 1877 tillstyrkte utskottet allenast ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{3}$ af kommunens hela röstetal. År 1878 tillstyrkte utskottet ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal.

Riksdagens Första Kammare afslog vid treårsperiodens samtliga riksdagar hvarje förslag om begränsning af den kommunala rösträtten å landet. Andra Kammaren antog deremot riksdag för riksdag de olika förslag som af lagutskottet förordades.

Femte treårsperiodens första riksdag, 1879 års riksdag, har endast att uppvisa en motion om den kommunala rösträttens begränsning. Motionären herr C. J. Bengtsson (A. K. n:o 52) påyrkade lika rösträtt för alla röstberättigade vid »val till kommunala befattningar».

Vid 1880 års riksdag frambar herr J. P. Nilson i Kägglå (A. K. n:o 24) det gamla yrkandet på ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal och ett absolut röstmaximum af 1,000 röster.

Men derjemte förekom vid denna riksdag en annan mycket anmärkningsvärd kommunal rösträttsmotion (A. K. n:o 120), framburen af herr Ola Andersson i Burlöf och, förutom af honom, undertecknad af fyrtiofem i motionens syftemål instämmande landtmannarepresentanter i Andra Kammaren. Denna motion gick ut på att Riksdagen skulle

anhålla, att regeringen måtte »för nästa Riksdag framlägga förslag till förändring i de delar af kommunallagarne, som angå rösträtten och röstvärdet, byggt på sådana grunder, att *rösträtt* betingas och berättigas utaf erläggande af bidrag och att *röstvärdet* bestämmes medelst samverkan af både förmögenhets- och personlighetsprinciperna, så att en hvar skattskyldig må erhålla skäligt inflytande i kommunens gemensamma angelägenheter».

Vid 1881 års riksdag förnyade herr Ola Andersson i Burlöf (A. K. n:o 111) sin motion från föregående år, denna gång dock med det alternativa yrkandet, att lagutskottet skulle, med tillämpning af de angifna grunderna, formulera ett förslag till erforderliga förändringar i kommunallagarne.

Lagutskottet intog äfven under denna treårsperiod mycket olika ståndpunkter i fråga om den kommunala rösträttens begränsning å landet. År 1879 förordade utskottet ingen som helst förändring. År 1880 hemställde utskottet, att Riksdagen skulle anhålla att regeringen måtte framlägga »förslag till sådan ändring i kommunallagstiftningen, att i allmänhet de, som bidraga till kommunens gemensamma utgifter, må erhålla skäligt inflytande i kommunens gemensamma angelägenheter, dock att härigenom icke sker någon rubbning i hittills gällande grunder för val af landstingsmän». År 1881 tillstyrkte utskottet en begränsning af den kommunala rösträtten till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal med ytterligare tillägg, att ingen må i något fall utöfva rösträtt »för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande».

Riksdagens Första Kammare afslog under denna liksom under föregående treårsperioder alla förslag, åsyftande begränsning af den kommunala rösträtten å landet. Andra Kammaren följde deremot lagutskottet såväl år 1879, då det ej ville någon förändring, som år 1880, då det föreslog en skrifvelse till regeringen, och år 1881, då det framlade ett bestämdt reformförslag.

Sjette treårsperioden företer — med ett enda undantag — endast ett upprepande af de vanliga motionerna om den kommunala rösträttens begränsning till $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal, med eller utan absolut maximum af 1,000 röster.

Så väckte vid 1882 års riksdag herr Anders Göransson motion om begränsning till $\frac{1}{10}$ (A. K. n:o 77) och herr J. P. Nilsson i Kägglå motion om begränsning till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal (A. K. n:o 55). Den sistnämnda motionen påyrkade tillika ett absolut maximum af 1,000 röster.

Vid denna riksdag förekom det nämnda undantaget, en motion af herr Isaac Asklöf (A. K. n:o 74), hvori föreslogs att begära ett förslag af regeringen rörande den kommunala rösträtten på landet.

Vid 1883 års riksdag väcktes motion om begränsning till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal af herr J. Anderson i Tenhult (A. K. n:o 67), medan herr J. P. Nilsson i Kägglå (A. K. n:o 44) förnyade sin motion om begränsning till $\frac{1}{20}$ jemte ett absolut maximum af 1,000 röster.

Vid 1884 års riksdag förekom ingen motion om begränsning till $\frac{1}{10}$ af kommunens röstetal, men väl om begränsning till $\frac{1}{20}$ jemte ett absolut röstmaximum af 1,000 röster. En sådan reform påyrkades af två motionärer, herr J. P. Nilsson i Kägglå (A. K. n:o 57) och herr Olof Andersson i Lyckorna (A. K. n:o 85).

Lagutskottet är vid denna tid på väg att stadga sin mening. Vid två riksdagar, 1882 och 1884, tillstyrkte utskottet ett relativt maximum af $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, jemte det ytterligare relativa maximum = summan af de öfriga röstegandes röstetal, som af lagutskottet förordats redan år 1881. Under det mellanliggande året 1883 afstyrkte utskottet visserligen alla förändringar, men då detta skedde hufvudsakligen på rent formella skäl och endast »för närvarande», har det årets utlåtande mindre betydelse.

Riksdagens Första Kammare intar under denna treårsperiod samma afvisande ställning gentemot reformyrkandena som tillförene. Andra Kammaren återigen uttalade sig år 1882 och 1884, liksom lagutskottet, för $\frac{1}{10}$ af kommunens röstetal och summan af de öfriga röstegandes röstetal såsom relativa röstmaxima. Enahanda mening låg också bakom Andra Kammarens återremiss af lagutskottets betänkande år 1883.

Sjunde treårsperioden. Vid 1885 års riksdag återkom herr J. P. Nilsson i Kägglå med sin motion om den kommunala rösträttens begränsning till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal jemte ett absolut maximum af 1,000 röster (A. K. n:o 59).

Vid 1886 års riksdag frambar herr Nils Wallmark i motionsform (A. K. n:o 123) det yrkande, som ända sedan 1881 års riksdag tecknade sig att blifva lagutskottets och Andra Kammarens, d. v. s. yrkandet på $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal och summan af de öfriga röstegandes röstetal såsom relativa röstmaxima. Herr J. P. Nilsson i Kägglå förnyade sin motion från föregående riksdagar (A. K. n:o 64) om $\frac{1}{10}$ af kommunens röstetal såsom relativt och 1,000 röster såsom absolut maximum. Slutligen förekom ett nytt yrkande i en motion af herr Joh. Nydahl (A. K. n:o 121), nemligen på en begränsning af rösträtten till $\frac{1}{30}$ af kommunens hela röstetal »vid beslut om utgifter, som skola utgå

för längre tid än 2 år, äfvensom vid alla val, utom vid val af landstingsmän eller deras valmän».

Vid *januaririksdagen 1887* väckte herr Eric Öberg från Vesternorrlands län motion (A. K. n:o 148) om ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{10}$ af kommunens röstetal och ett absolut af 1,000 röster. Herr Joh. Nydahl (A. K. n:o 79) framlade på nytt sitt yrkande från föregående år, men med det välbekanta tillägget: ej må någon rösta »i något fall för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande».

Vid *majriksdagen 1887* förnyade herr Johan Nydahl sin motion från föregående år (A. K. n:o 40).

Lagutskottet uttalade sig vid treårsperiodens samtliga riksdagar för en begränsning af den kommunala rösträtten å landet till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, — vid 1887 års båda riksdagar dock med den inskränkningen, att denna röstberäkning ej skulle gälla »vid val af landstingsmän eller valmän för desses väljande». Det allt sedan år 1881 af lagutskottet tillstyrkta tillägget, att ingen må rösta för högre röstetal än det, som sammanräknadt tillkommer öfriga röstande, ansåg lagutskottet vid 1887 års majriksdag obehöfligt och möjligen ledande till tvetydighet.

Riksdagens Första Kammare afslog under denna periods riksdagar — vid 1887 års januaririksdag hann frågan dock aldrig fram till kamrarne — alla yrkanden på den kommunala rösträttens begränsning å landet. Andra Kammaren anslöt sig deremot städse till lagutskottets mening.

Attonde treårsperioden. Alla motioner om absoluta röstmaxima upphöra med denna periods ingång. Man försöker sig nu endast med de relativa.

Vid 1888 års riksdag förekom endast en kommunal rösträttsmotion, nemligen af herr Lars Petter Larsson i Berga (A. K. n:o 98), som påyrkade rösträttens begränsning till $\frac{1}{20}$ af kommunens röstetal vid beslut om utgifter och i andra fall lika rösträtt för alla röstegande.

Vid 1889 års riksdag väckte herr Lars Petter Larsson i Berga motion (A. K. n:o 170) om $\frac{1}{10}$ af kommunens röstetal och summan af de öfriga röstegandes röstetal såsom relativa röstmaxima. Herr Olof Andersson i Lyckorna föreslog (A. K. n:o 36), rösträttens begränsning till $\frac{1}{20}$ af kommunens röstetal vid beslut om utgifter och i andra fall lika rösträtt för alla röstegande. Herr Lars Pålsson i Hemmesdynge (A. K. n:o 7) påyrkade lika rösträtt vid val.

Vid 1890 års riksdag föreslogo två motionärer, herrar Nils Nilsson i Skärhus och Olof Jonsson i Hof i hvar sin motion (A. K. n:is 155 och

167) $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal och summan af de öfrige röstegandes röstetal såsom relativa röstmaxima.

Lagutskottet afstyrkte vid två riksdagar under denna treårsperiod, 1888 och 1890, all ändring i fråga om den kommunala rösträtten å landet. Vid 1889 års riksdag uttalade sig utskottet för $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal och summan af de öfrige röstegandes röstetal såsom relativa röstmaxima.

Riksdagens Första Kammare motsatte sig nu liksom förut hvarje ändring af den kommunala rösträtten å landet. Andra Kammaren uttalade sig vid periodens samtliga riksdagar för $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal och summan af de öfrige röstegandes röstetal såsom relativa röstmaxima.

Nionde treårsperioden. Vid 1891 års riksdag förelågo två motioner, af herr Nils Nilsson i Skärhus (A. K. n:o 56) om $\frac{1}{10}$ och af herr Gunnar Eriksson i Mörviken (A. K. n:o 11) om $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal såsom relativt röstmaximum. Dessutom föreslogo båda motionärerna summan af de öfriga röstegandes röstetal såsom ännu ett relativt röstmaximum. Herr O. B. Olsson i Maglehult (A. K. n:o 16) föreslog $\frac{1}{20}$ af kommunens röstetal såsom relativt röstmaximum vid beslut om utgifter samt lika rösträtt vid val. Herr Back Per Ersson (A. K. n:o 60) föreslog lika rösträtt för alla röstegande vid val.

Vid 1892 års riksdag förekommo yrkanden å såväl $\frac{1}{5}$ som $\frac{1}{10}$ och $\frac{1}{20}$ af kommunens röstetal såsom relativa röstmaxima. Herr C. A. Sjöcrona (F. K. n:o 12) påyrkade $\frac{1}{3}$, herrar A. Göransson (A. K. n:o 38) och Halvar Eriksson i Elgered (A. K. n:o 78) $\frac{1}{10}$ och herr Gunnar Eriksson i Mörviken med instämmande af tre ledamöter af Andra Kammaren (A. K. n:o 44) $\frac{1}{20}$. I samtliga dessa motioner, utom herr Sjöcronas, yrkas tillika ännu ett relativt röstmaximum = summan af de öfriga röstegandes röster.

Vid 1893 års riksdag framställde herrar C. A. Sjöcrona (F. K. n:o 3), A. Göransson (A. K. n:o 6) och Gunnar Eriksson i Mörviken med instämmande af tretton ledamöter af Andra Kammaren (A. K. n:o 16) enahanda yrkanden som år 1892. Herr Joh. Nydahl (A. K. n:o 13) påyrkade deremot en skrifvelse till regeringen med begäran om förslag till begränsning af den kommunala rösträtten å landet.

Lagutskottet tillstyrkte vid periodens två första riksdagar $\frac{1}{10}$ af kommunens röstetal såsom relativt röstmaximum och vid den sista $\frac{1}{20}$. Vid alla tre riksdagarna föreslog utskottet tillika ett annat relativt röstmaximum = summan af de öfriga röstegandes röster.

Riksdagens Första Kammare har äfven under denna period motsatt

sig hvarje kommunal rösträttsreform å landet. Andra Kammaren har deremot följt lagutskottet såväl 1891 och 1892, då utskottet endast hemställde om en begränsning till $\frac{1}{10}$, som år 1893, då utskottet påyrkade en begränsning till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal.

Tionde treårsperioden. Vid innevarande 1894 års riksdag har herr Oskar Ericsson i Bjersby (A. K. n:o 12) väckt motion om $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal och summan af de öfriga röstegandes röster såsom relativa röstmaxima. I fyra olika motioner, af herr Ollas A. Ericsson med instämmande af sex ledamöter af Andra Kammaren (A. K. n:o 10), af herr J. Anderson i Tenhult med instämmande af två ledamöter af Andra Kammaren (A. K. n:o 16), af herr J. Bromée med instämmande af fyra ledamöter af Andra Kammaren (A. K. n:o 20) samt af herr And. Olsson i Mårdäng med instämmande af två ledamöter af Andra Kammaren (A. K. n:o 48), har påyrkats att $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal och summan af de öfriga röstegandes röster skulle fastställas såsom relativa röstmaxima. Herr Nydahl (A. K. n:o 12) har förnyat sin motion från 1893 om skrifvelse till regeringen med begäran om dess förslag till reformering af den kommunala rösträtten å landet.

Lagutskottet har i år endast uttalat sig för en begränsning af den kommunala rösträtten å landet till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal jemte ett ytterligare relativt röstmaximum = summan af de öfriga röstegandes röstetal.

Första Kammaren har visserligen afslagit lagutskottets hemställan, men deremot gjort ett anmärkningsvärdt uttalande i den kommunala rösträttsfrågan, till hvilket utskottet senare återkommer. Andra Kammaren har vidhållit sin ståndpunkt från 1893 och uttalat sig för $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal och summan af de öfriga röstegandes röster såsom relativa röstmaxima.

Förutom nu omtalade motioner hafva äfven andra, mera indirekta förslag till begränsning af den kommunala rösträtten å landet, liksom i stad, under årens lopp förekommit, såsom i motioner af herr N. S. von Kock år 1868 (F. K. n:o 65), af herr Rich. Ehrenborg år 1872 (A. K. n:o 149), af grefve Ludvig af Ugglas år 1876 (F. K. n:o 1), af herr Rich. Ehrenborg år 1877 (A. K. n:o 30). Dessa förslag, som afsett ett närmare bestämmande af hvad som är att hänföra till kommunens allmänna hushållningsangelägenheter, stadgande af förstärkt majoritet vid beviljande af ny eller ökad kommunalafgift o. s. v., hafva, lika litet som de förut omtalade, ledt till något resultat.

2. Den kommunala rösträtten i städerna.

Då den kommunala rösträtten i städerna, som redan vid kommunalförfattningarnes utfärdande 1862 begränsades genom ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal, sedermera den 9 november 1869 blifvit ytterligare begränsad genom ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{50}$ af kommunens hela röstetal och ett absolut maximum af 100 röster, har någon utförligare utredning rörande de reformförslag, som föregingo sistnämnda lagändring, icke ansetts erforderlig.

Flere af de motioner, som på 1860-talet, såväl som senare, påyrkade en kommunal rösträtsreform å landet, åsyftade äfven en ytterligare begränsning af den kommunala rösträtten i stad. Men härförutom förekommo äfven följande i motionsform framställda yrkanden, som endast afsågo den kommunala rösträtten i stad:

vid 1865—66 års riksdag:

af herr J. Sundvallson (Bg. n:o 30) om lika rösträtt för alla röstegande eller ock ett absolut röstmaximum af 10 röster i stad med öfver 3,000 invånare samt om en blandad personel och skatterösträtt med ett röstmaximum af 30 röster i stad med 3,000 invånare eller derunder;

af herr A. R. Falkman (Bg. n:o 48) om en blandad personel och bevillningsrösträtt med glidande skala och ett absolut maximum af 11 röster;

vid 1868 års riksdag:

af herr A. R. Falkman (A. K. n:o 289) om en blandad personel och bevillningsrösträtt med glidande skala och ett absolut maximum af 2 eller 11 röster;

af herr L. J. Hierta (A. K. n:o 28) om lika rösträtt för alla röstegande eller alternativt en graderad röstskala med ett maximum af 20 röster vid stadsfullmäktigval i Stockholm;

vid 1869 års riksdag af herr L. J. Hierta (A. K. n:o 160) ett detaljeradt förslag till reform af stadsfullmäktigevalen i Stockholm och öfriga städer.

Efter 1869 års reform ha följande nya reformyrkanden, endast afseende städerna, i motionsform framkommit:

vid 1871 års riksdag:

af hr Arvid Gumælius (A. K. n:o 127) om glidande skala med 3 röster såsom absolut maximum vid stadsfullmäktigval;

vid 1872 års riksdag:

af herr Arvid Gumælius (A. K. n:o 8) med instämmande af fyra andra ledamöter af Andra Kammaren om en tregradig skala vid stadsfullmäktigval;

vid 1877 års riksdag:

af herr Arvid Gumælius (A. K. n:o 161) om lika rösträtt för alla röstegande eller ock en blandad personlig och bevillningsrösträtt vid stadsfullmäktigval;

vid 1891 års riksdag:

af herr Olof Olsson från Stockholm med instämmande af elfva andrakammarledamöter (A. K. n:o 98) om ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{100}$ af kommunens hela röstetal och ett absolut röstmaximum af 40 röster för Stockholms stad;

af hr Anton Hahn med instämmande af tolf andrakammarledamöter (A. K. n:o 143) om ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{100}$ af kommunens hela röstetal och ett absolut röstmaximum af 40 röster för rikets öfriga städer;

vid 1892 års riksdag:

af herr J. A. Fjällbäck (A. K. n:o 155) om en glidande röstskala vid kyrkostämma i Stockholm, så att hvars och ens röstetal skulle bli ungefär = kvadratroten af hans bevillning.

vid 1893 års riksdag:

af hr Olof Olsson från Stockholm (A. K. n:o 105) om ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{100}$ af kommunens hela röstetal och ett absolut maximum af 40 röster för Stockholms stad;

af herr J. A. Fjällbäck (A. K. n:o 199) om en glidande röstskala vid utöfvande af rösträtt i Stockholm, så att hvars och ens röstetal skulle bli ungefär = kvadratroten af hans bevillning.

Alla dessa efter år 1869 väckta motioner hafva afstyrkts af lagutskottet och afslagits af kamrarne. Dock påyrkade lagutskottet vid 1891 års riksdag med anledning af de då väckta motionerna en skrifvelse till regeringen med begäran om utredning och förslag rörande den kommunala rösträtten i städerna. Denna lagutskottets hemställan antogs af Andra, men afslogs af Första Kammaren.

3. Bolagens kommunala rösträtt.

Åt frågan om bolags kommunala rösträtt hafva såväl enskilda motionärer som lagutskottet och kamrarne egnat särskild uppmärksamhet. Redan vid 1865—66 års riksdag väcktes en motion af herr J. Sundvallson (Bg. n:o 30), i hvilken bland annat påyrkades, att följande be-

stämmelse skulle införas i förordningen om kommunalstyrelse i stad: »Bolag fränkännes all annan rösträtt, än den som tillkommer hvarje särskild delegare och i mån af delaktigheten, så framt han jemlikt § 3 är medlem af kommunen». Allmänna besvär- och ekonomiutskottet afstyrkte förslaget och detta blef äfven af riksständerna afslaget.

Vid 1867 års riksdag påyrkade herr C. A. Larsson i en förut om- talad motion (A. K. n:o 201) ändring i kommunallagarne bland annat i syfte: »att rösträttigheten vid kommunalstämmor i staden och på landet måtte begränsas på ett sätt som gör, att icke några få rika personer eller bolag kunna öfverrösta hundratals medborgare inom kommunen». Lagutskottet afstyrkte och Första Kammaren afslog den föreslagna ändringen. Men Andra Kammaren antog utan votering ett af herr S. Ribbing i lagutskottet reservationsvis framställt förslag, så lydande: »Bolagsman må för proportionerlig eller, der hvar och en af bolagsmän- nens andel inför vederbörande myndighet blifvit offentligen uppgifven, för bestämd andel, samt i aktiebolag för innehafvande aktier i förhål- lande till bolagets hela upptaxerade inkomst utöfva rösträtt i den kom- mun, der bolaget drifver sin verksamhet. Detsamma gälle för delegare i oskiftadt bo.»

Vid närmast följande riksdag, 1868 års riksdag, förelåg en hel mängd motioner rörande bolags rösträtt. I Andra Kammaren motione- rade herr A. R. Falkman (A. K. n:o 289) om upphäfvande bland annat af aktiebolags rösträtt och herr J. J. Magnell (A. K. n:o 57) om »att bolag och med dem jemförliga styrelseverk eller andra så kallade moraliska personligheter må från rösträtt i kommunens angelägenheter uteslutas». I Första Kammaren väcktes äfvenledes motioner af herr Joh. Aug. Hazelius (F. K. n:o 31) om »att den i kommunalförfattning-arne aktiebolag tillerkända rösträtt måtte försvinna» samt af herr A. O. Wallenberg (F. K. n:o 51) »om 1) att bolag, som utfärdat aktier, ställda till innehafvaren, icke böra för afkastningen af så beskaffade ak- tier åtnjuta någon rösträtt inom kommunen; 2) att alla bolags sty- relser böra åtnjuta rösträtt för fastigheter, hvilka äro belägna inom samma kommun, som bolagets styrelse har sitt säte, och hvilka fastig- heter utgöra bolagets gemensamma egendom; 3) att egare af aktie- eller lottbref, för hvilkas afkastning kommunalskatt blifvit erlagd, åtn- juter rösträtt inom den kommun, hvarest han är mantalsskrifven, i förhållande till det erlagda skattebeloppet». Lagutskottet afstyrkte samtliga dessa ändringsförslag, under hänvisning till sin framställning om ett relativt röstmaximum af $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal. Andra Kammaren, som uttalade sig för ett dylikt röstmaximum, ansåg likasom

lagutskottet, att bolagens rösträtt derigenom skulle i viss mån begränsas. Första Kammaren, som afslog det föreslagna röstmaximum, återremitterade deremot frågan om bolags rösträtt till lagutskottet. Båda kamrarna ansågo tydligen, att en förändring var påkallad i fråga om bolagens rösträtt, men då intet förslag till lösning af denna speciella reformfråga förelåg från lagutskottet, förblef den olöst.

Vid 1869 års riksdag väckte herr A. O. Wallenberg en ny mera speciell motion (F. K. n:o 47), innehållande två förslagspunkter: »1) Egare af aktie eller lottbref uti enskild bank, försedd med af Kongl. Maj:t fastställd bolagsordning i öfverensstämmelse med kongl. kungörelsen af den 20 maj 1864, åtnjuter rösträtt inom den kommun, hvarest han är mantalsskrifven, i förhållande till det för inkomsten af samma aktie erlagda skattebeloppet; 2) Styrelsen öfver enskild bank åtnjuter endast rösträtt för bolagets möjligen egande fastighet, men icke för någon af bankrörelsen härflytande inkomst.» Denna motion röntes samma öde som motionerna år 1868.

Under den följande tiden berördes frågan om bolagens rösträtt ofta såväl i motioner och utskottsbetänkanden som vid kamrarnes öfverläggningar i den kommunala rösträttsfrågan. Men något nytt direkt reformförslag i detta speciella ämne förelåg ej förr än vid 1884 års riksdag. Herr Liss Olof Larsson (A. K. n:o 68) återupptog då med instämmande af två af Andra Kammarens ledamöter yrkandet på »att den i kommunallagarne aktiebolag tillerkända rösträtt må försvinna». Förslaget afstyrktes af lagutskottet och afslogs af Riksdagen.

Vid 1890 års riksdag föreslog herr A. H. Ölander (F. K. n:o 14) $\frac{1}{3}$ af kommunens röstetal och summan af de öfrige röstegandes röster såsom relativa röstmaxima å landet för bolag. Förslaget afstyrktes af lagutskottet och afslogs af Riksdagen.

Under de senaste fyra åren har frågan om bolagens rösträtt visserligen icke varit föremål för någon speciell motion, men deremot varit ett stående tema i motiveringen till de återkommande motionerna om begränsning af den kommunala rösträtten å landet.

Den nu lemnade redogörelsen visar, att en mångfald af förslag och yrkanden i fråga om den kommunala rösträttens begränsning förelagat till Riksdagens pröfning. Af alla dessa förslag har hittills endast ett, förslaget om den kommunala rösträttens begränsning i stad till ett relativt maximum af $\frac{1}{50}$ af kommunens hela röstetal och ett absolut maximum af 100 röster, ledt till slutligt resultat. Sedan 1869 års

riksdag, den sista riksdagen i det nya riksdagsskickets första treårsperiod, är denna begränsning lagstadgad för våra städer. Fullständigt obegränsad är deremot den kommunala rösträtten fortfarande å landsbygden. De gamla reformkrafven stå der qvar alldeles ouppfyllda, samtidigt med att nya reformkraf kräfvat mera djupgående reformer med afseende å den kommunala rösträtten såväl å landet som i stad. Särskildt har på sista tiden bolagens rösträtt börjat tilldraga sig stor uppmärksamhet, liksom fallet redan var under de första åren af de gällande kommunallagarnes tillämpning.

Allt visar här mot nödvändigheten af en kommunal rösträttsreform, men en dylik reform lär — såsom motionärerna också framhålla — icke kunna komma till stånd eller bli af någon längre varaktighet utan att föregås af en ny statistisk utredning af hithörande förhållanden. Enligt hvad Kongl. Maj:ts berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista Riksdags sammanträde sig tilldragit och ytterligare inhemtade upplysningar gifva vid hand, har chefen för civildepartementet gått i författning om utförande af en dylik utredning, och så till vida är syftet med herrarnas A. G. Ericssons och O. H. Ströms motioner redan vunnet eller på väg att vinnas. Men såväl den ene som den andre af de båda nämnda motionärerna framhåller tillika önskvärdheten af att ifrågavarande statistiska utredning snarast möjligt måtte föreligga. Utskottet delar i detta afseende fullständigt motionärernas mening och hemtar ytterligare stöd för denna mening i såväl Första Kammarens nyligen fattade beslut i den kommunala rösträttsfrågan som Andra Kammarens upprepade beslut om en begränsning af den kommunala rösträtten å landet.

Första Kammaran har den 3 sistlidne mars för sin del uttalat, att den anser en begränsning af den kommunala rösträtten på landet böra ega rum, och förklarat sig vilja anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes för nästa Riksdag framlägga förslag till den begränsning af nämnda rösträtt, hvartill den af Kongl. Maj:t beträffande denna fråga anbefalda utredning kan föranleda. Sammanställes detta Första Kammarens uttalande med Andra Kammarens återupprepade beslut att begränsa den kommunala rösträtten å landet, så visar det sig tydligt, att numera hela Riksdagen anser en dylik reform böra ske ju förr dess hellre.

I enlighet med denna allmänt hysta och uttalade mening och på grund af nu ifrågavarande motioner anser sig utskottet böra tillstyrka, att Riksdagen i skrifvelse till Konungen anhåller, att den anbefalda utredningen rörande den kommunala rösträtten om möjligt måtte så bedrivas, att dess resultat kunna framläggas inför nästkommande års lagtima Riksdag.

Herr A. G. Ericsson har i sin motion påyrkat, att den af honom ifrågasatta statistiska redogörelsen för den kommunala rösträtten skulle utarbetas »efter hufvudsakligen samma plan, som följdes vid utarbetandet af den kommunala rösträttsstatistiken för år 1871». Motionären rigtar emellertid redan i sin motion uppmärksamheten på åtskilliga omständigheter, som kräfva särskildt beaktande vid en nu företagen statistisk utredning, men vid hvilka man vid utarbetandet af rösträttsstatistiken för år 1871 fäste ringa eller intet afseende. Och utom dess hafva vid den kommunala rösträttsfrågans behandling i Riksdagen under de två sista årtiondena flere andra nya synpunkter framhållits, hvilka förtjena att beaktas, såsom förhållandet mellan jordbruksfyrkarne å ena och de s. k. lösa fyrkarne å den andra sidan, de olika verkningsarna inom större och mindre kommuner af de föreslagna relativa röstmaxima o. s. v. Att i fråga om planen för den nya utredning rörande den kommunala rösträtten, som nu förestår, göra den allmänna framställning som motionären föreslagit, anser utskottet under sådana förhållanden icke vara lämpligt.

Utskottet hemställer alltså:

1) att Andra Kammaren, med anledning af herrar A. G. Ericssons i Väsby och O. H. Ströms motioner, för sin del besluter:

att Riksdagen i skrifvelse till Konungen anhåller, att den anbefalda utredningen rörande den kommunala rösträtten om möjligt måtte så bedrivas, att dess resultat kunna framläggas inför nästkommande års lagtima Riksdag.

Herr D. Persson har i sin motion hemställt, att ett af honom framställt, specielt reformförslag måtte vid den ifrågavarande utredningen göras till föremål för särskild undersökning. Utskottet anser visserligen önskvärdt att hvarje mera betydande reformförslag, som framkommit under de senaste 30 åren, — och till dessa reformförslag räknar utskottet äfven herr D. Perssons — måtte så långt möjligt göras till föremål för särskild undersökning i samband med den statistiska utredningen af

de kommunala rösträttsförhållandena. Det är nemligen icke nog att få se sjelfva missförhållandena framställas, utan man behöfver äfven erfara, i hvad mån de olika reformförslagen förmå att afhjelpa dessa missförhållanden. Men utskottet anser sig icke behörigt att här söka pröfva och anvisa, hvilka af de många olika reformyrkandena som särskildt böra utväljas såsom de vigtigaste, när det gäller att undersöka värdet och användbarheten af vissa förslag i tillämpningen.

Då det icke lär kunna förutsättas, att Riksdagen utan en föregående jemförande pröfning af de många olika reformförslagen anhåller, att ett af dem skulle särskildt göras till föremål för en dylik undersökning, hemställer utskottet:

2) att herr D. Perssons motion icke må till någon kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 april 1894.

På utskottets vägnar:

H. AMNÉUS.
